

Badanie stosunku pracy jako tytułu do ubezpieczenia społecznego

Jakie elementy powinno obejmować badanie stosunku łączącego pracodawcę i pracownika na okoliczność uznania tego stosunku za tytuł do ubezpieczenia społecznego w przypadku, gdy istnieją wątpliwości czy umowa o pracę nie jest fikcyjna?

Zagadnienie to szczegółowo omówił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 października 2017 r. (II UK 451/16). Stan faktyczny sprawy przedstawiał się w uproszczeniu następująco. Od dnia dokonania wpisu do rejestru „E” sp. z o.o. prezesem jednoosobowego zarządu tej spółki pozostawała A.S. Spółka początkowo była dwuosobowa, a A.S. była większościovym jej udziałowcem, posiadając 95% udziałów. A.S. i spółka podpisali umowę o pracę na czas nieokreślony, na podstawie której A.S. zobowiązała się do wykonywania pracy na stanowisku prezesa zarządu, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem w wysokości 15.000,00 zł. Po ok. 5 tygodniach po podpisaniu umowy o pracę, w związku z potwierdzoną orzeczeniem lekarskim niezdolnością do pracy A.S. przypadającą na okres ciąży, do ZUS wpłynął wniosek o wypłatę zasiłku chorobowego. ZUS uznał, iż celem A.S. nie było faktyczne podjęcie i wykonywanie pracy, lecz uzyskanie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego i orzekł w decyzji, iż A.S. jako pracownik u płatnika składek "E." sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym. Od tej decyzji odwołała się A.S. oraz spółka. Sąd Okręgowy zmienił decyzję ZUS na korzyść A.S. Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację ZUS i oddalił odwołania A.S. i spółki od decyzji ZUS. W wyniku skargi kasacyjnej sprawa trafiła do Sądu Najwyższego, który uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 października 2017 r. (II UK 451/16) wskazał w szczególności, iż dla objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania pracy zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta i czy jest ważna, lecz tylko to, czy strony umowy pozostawały w stosunku pracy. O tym zaś, czy strony istotnie w takim stosunku pozostawały i stosunek ten stanowi tytuł ubezpieczeń społecznych, nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Treść oświadczeń woli złożonych przez strony przy zawieraniu umowy o pracę nie ma więc rozstrzygającego znaczenia dla kwalifikacji danego stosunku prawnego służącego pozyskiwaniu "pracy", jako stosunku pracy. O tym, czy rzeczywiście doszło do zatrudnienia, nie decyduje też domniemanie faktyczne z art. 26 k.p. Choć według art. 11 k.p. dla nawiązania stosunku pracy niezbędnymi, a według art. 26 k.p. wystarczającymi, są zgodne oświadczenia woli pracodawcy i pracownika, to nie jest możliwe w wyniku tej tylko czynności prawnej nabycie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Domniemanie powstania stosunku pracy, obala stwierdzenie, że pomimo zawarcia umowy nie nastąpiło zatrudnienie pracownika i że zgłoszenie do ubezpieczenia ma z tej przyczyny charakter fikcyjny. Zamiar nawiązania stosunku ubezpieczenia społecznego, bez rzeczywistego wykonywania umowy o pracę, świadczy o fikcyjności zgłoszenia do pracowniczego ubezpieczenia społecznego. Fikcyjne zawarcie umowy o pracę, czyli niezwiązane z wykonywaniem pracy, powoduje, że dokonanie zgłoszenia do ubezpieczeń następuje pod pozorem zatrudnienia. Jednakże o nieobjęciu obowiązkiem ubezpieczeń społecznych w przypadku zgłoszenia do ubezpieczeń osoby niebędącej pracownikiem nie decyduje nieważność umowy o pracę, ale fakt, że osoba ta faktycznie nie pozostaje w stosunku pracy. Osoba, która zawarła fikcyjną umowę o pracę, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu i nie nabywa prawa do świadczeń wpływających z tego ubezpieczenia. Jeżeli jednak stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia, wady oświadczeń woli dotyczące umowy o pracę, nawet powodujące jej nieważność, nie skutkują w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Natomiast jako elementy konieczne, bez istnienia których stosunek prawny nie może być uznany za stosunek pracy Sąd Najwyższy wskazał:

- 1) osobiste wykonywanie przez osobę zatrudnioną pracy zarobkowej (za wynagrodzeniem),
- 2) ryzyko socjalne, produkcyjne i gospodarcze (ekonomiczne) podmiotu zatrudniającego,
- 3) podporządkowanie kierownictwu tego podmiotu.

Reasumując, **Sąd Najwyższy potwierdził w wyroku z dnia 17 października 2017 r. (II UK 451/16) iż, dla objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania pracy zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta i czy jest ważna, lecz tylko to, czy strony umowy faktycznie pozostawały w stosunku pracy (faktycznie była wykonywana praca w stosunku pracy).**

radca prawny Miłosz Hady